

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ISSN: 2458 - 9624 (Online)

Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 5(2), 22-45, 2018

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN BİRLİKTE OKUMA DAVRANIŞLARININ EBEVEYNLİK TUTUMLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ

AN EXAMINATION OF SHARED READING BEHAVIORS OF PRESCHOOLERS' MOTHERS IN RELATION TO THEIR PARENTAL ATTITUDES

Müberra ARICI¹ ve Aysel TÜFEKÇİ AKCAN²

¹ Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, Türkiye. e-posta: mbr.arc.1990@gmail.com,
² Gazi Üniversitesi, Okulöncesi Eğitimi, Ankara, Türkiye. e-posta: tufekci@gazi.edu.tr

Gönderim Tarihi: 01.04.2018

Düzeltilme Tarihi: 22.07.2018

Kabul Tarihi: 19.09.2018

Öz

Araştırmanın amacı annelerinin çocukları ile birlikte evde hikâye kitabı okuma davranışlarının benimsedikleri ebeveynlik tutumları açısından incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinde desenlenen çalışmanın örneklemini İstanbul'da 4-5 yaş grubu çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 436 anneden oluşmuştur. Veriler Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistiklere ek olarak Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Sperman Korelasyon Analizi testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin evde çocukları ile birlikte hikâye kitabı okuma davranışları ile demokratik, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, izin verici tutum ile arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak demokratik tutum alt boyutundan yüksek puan alan annelerin çocukları ile daha sık kitap okudukları, evlerinde çocuklarına okuyacak daha fazla kitabın bulunduğu, çocuklarına ilk kitaplarını daha erken yaşlarda aldıkları ve bu annelerin çocuklarının kendilerine daha fazla kitap okunmasını istedikleri, kitap okuma eyleminden daha fazla hoşlandıkları ve kendi başlarına kitaplarla daha fazla ilgilendikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn tutumları, Birlikte okuma, Etkileşimli okuma, Okul öncesi eğitimi.

Abstract

The purpose of the study is to examine mothers' shared story book reading behaviors at home with their children in relation to their parental attitudes. A correlational survey design is used in the study and the sample is composed of 436 mothers of 4- and 5-year-old children attending preschools in İstanbul. The data were collected using the Parental Attitude Scale and Child-Parent Shared Reading Activities Scale. In addition to descriptive statistics, Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, one-way

analysis of variance (ANOVA), Kruskal-Wallis Variance Analysis, and Spearman Correlation Analysis tests were used while analyzing the data. As a result of the study, a significant relationship was found between mothers' shared book reading behaviors at home with their children and their democratic, authoritarian and overprotective parental attitudes whereas no relationship was observed with permissive parental attitude. In conclusion, it was found that the mothers receiving high scores from the sub-dimension of democratic attitude read books more frequently with their children, that they have more books for their children at home, and that they buy the first book for their children in the earlier ages of their children. In addition, the results show that their children want them to read more books, that they like the activity of reading books more, and that these children show more interest in books while on their own.

Keywords: Parental attitudes, Shared reading, Interactive reading, Preschool education.

Giriş

Çocuk edebiyatı ürünleriyle bir arada olmak ve kitapları incelemek için çocukların okuma yazma bilmelerine gerek yoktur. Bir yaşından itibaren çocuklar gelişimsel özelliklerine uygun kitaplarla bir araya getirilmeli ve birlikte okumaya başlanmalıdır. Çocukların, çocuk kitapları ile erken dönemde tanıştırmalarının faydalarına alanyazında geniş bir şekilde değinilmiştir (Baş, 2010, s. 149; Dalboy, 2014, s. 10-11; Işıkoğlu-Erdoğan vd., 2016; İnce-Samur, 2014; Morrow & Gambrell, 2005).

Çocukların kitaplara ve okumaya karşı olumlu tutum ve davranışlar kazanmaları konusunda ebeveynlerin etkisi yadsınamaz (Akyol, 2012; Alp & Kardaş, 2016; Çakmak-Güleç & Geçgel, 2006; Dalboy, 2014; Işıkoğlu-Erdoğan vd., 2016; Veziroğlu, 2009; Yurtseven, 2011). Ebeveynler okul öncesi dönemdeki çocuklarıyla sesli bir şekilde hikâye kitabı okuyarak çocukların kitaplara daha fazla ilgi duymalarını sağlayabilirler (Akyol, 2012). Ebeveynleri ve diğer aile fertleriyle evde düzenli okuma yapan çocuklar, erken okuma becerileri geliştirirler ve kitaplara doğal bir ilgi gösterirler (Bus, van Ijzendoorn & Pellegrini, 1995, s. 1-21; Morrow & Gambrell, 2005, s.78; Tipton, 2014, s.3; Whitehurst & Lonigan, 1998, s. 848-872). Evdeki bireylerin kitap okuma etkinliğini zevkle yapmaları, okunulan kitaplar hakkında fikirlerini paylaşmaları ve evde kitaplık oluşturmaları çocukları okuma konusunda olumlu yönde etkilemektedir (Işıtan, 2005, s. 29; Karakuş, 2006, s. 21; Tazebay, 1997, s. 10).

Çocuğa kitap okuma, yetişkinin sadece resimli kitaptaki metni okuması olarak düşünülmemelidir. Ebeveyninin ya da okuma bilen bir yetişkinin erken dönemdeki bir çocuğa kitap okuması, çocuğun bu aşamada dinleyici olması ve bu süreçte yetişkin ile çocuğun karşılıklı etkileşimleri 'Birlikte Okuma' olarak ifade edilmektedir (Gonzalez, Taylor, Davis & Kim, 2013, s. 123; Hindman, Skibbe & Foster, 2014; Işıkoğlu-Erdoğan vd., 2016, s.126;

Yurtseven, 2011, s. 29). Birlikte okuma ile ilgili araştırmalarda okuma sürecinde özellikle anne-çocuk etkileşimine vurgu yapılmakta ve okuma etkinliğinin aile fertleri arasındaki diyalogu canlandırıcı etkisine de değinilmektedir (Veziroğlu, 2009, s. 33-34; Yurtseven, 2011, s. 29-30). Yetişkinlerin okuma sürecinde çocuk ile etkileşime girmesi, soru ve cevaplarla çocuğu yönlendirmesi, çocuğu hikâyeye katması ve çocuğun hikâyede geçen olaylar üzerinde yorumda bulunmasına ve değerlendirme yapmasına imkân vermesi birlikte okuma deneyiminin etkililiğini arttıran davranışlardır (Dalboy, 2014, s.10; Yurtseven, 2011, s. 29). Birlikte okumayı etkili kılan bu tür davranışların, ebeveynlik tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Zira, ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliği ve birlikte yaptıkları aktivitelerin ebeveynlik tutumlarına göre farklılık gösterdiği bilinmektedir (Okuyucu-Akdaş & Deniz, 2015). Ebeveyn tutumları ile ilgili alanyazın incelendiğinde, ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerinin uzun süreli olduğu; baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuk tutumlarıyla örtüşen davranışların çocuklar üzerindeki etkilerinin olumsuz; demokratik ve kabul edici tutumu yansıtan davranışların etkilerinin ise olumlu olduğu sonucuna varılmıştır (Dönmezer, 1999, s. 53; Sümer, Gündoğdu-Aktürk & Helvacı, 2010, s.42; Yavuzer, 1999a, s. 116). Ne var ki, alanyazında ebeveyn tutumları ile birlikte okuma davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma bulgularının anne-baba eğitim programları açısından önemli katkıları olacağı düşünölmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada 4-5 yaş grubu çocuğu olan annelerin evde çocukları ile birlikte hikâyeye kitabı okuma davranışlarının ebeveynlik tutumları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çalışmaya katılan annelerin Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında ilişki varmıdır?
2. Çalışmaya katılan annelerin evde çocukları ile birlikte hikâyeye kitabı okuma davranışları ebeveynlik tutumlarına göre farklılık göstermekte midir?

Sınırlılıklar

- Araştırma İstanbul İlinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-5 yaş grubu çocukların annelerinden oluşan örneklem grubuyla sınırlıdır.
- Araştırma annelerin Ebeveyn Tutum Ölçeğine (ETÖ) ve Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri (ÇEBOE) Ölçeği'ne verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada annelerin evde çocukları ile birlikte hikâye kitabı okuma davranışlarının, ebeveyn tutumları ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlandığından nicel araştırma desenlerinden betimsel ve ilişkisel tarama yöntemleri kullanılmıştır. İlişkisel tarama, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ele alır. Araştırmacı, müdahale etmeden değişkenler arasında tutarlı bir değişim olup olmadığını belirlemeye çalışır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2014, s. 22-23).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul İli Pendik ilçesindeki, MEB'e bağlı ilköğretim ve ortaokul bünyelerindeki anasınıflarında çocukları eğitim görmekte olan 4-5 yaş grubu çocukları olan anneler oluşturmaktadır. Araştırma evrenini oluşturan İstanbul Pendik'teki bütün okullara ulaşmak süre ve ekonomik açıdan imkânsız olduğundan, örneklem almaya gerek duyulmuştur. Evrendeki bütün kümelerin tek tek eşit seçilme şansına sahip oldukları durumda yapılan örnekleme 'küme örnekleme' denir. Evren kendi içinde daha benzeşik özellikleri olan alt evrenlere ayrılır. Her bir alt evrenden o alt evrenin bütün içindeki oranını yansıtabilecek şekilde örneklem seçilir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu amaçla İstanbul Pendik'teki 46 ilkokul ve 53 ortaokul olmak üzere toplam 99 okulun listesi çıkarılarak, listeden 4'ü alt, 3'ü orta ve 4'ü üst sosyoekonomik düzeydeki yerleşim yerlerinde bulunan 11 okul yansız olarak seçilmiştir. Örneklem grubundaki okullarda çocukları eğitim gören 600 anneye ulaşılması hedeflenmiş, ancak 436 anneden geçerli veri toplanabilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak amacı ile ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ ve ‘Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeği’ kullanılmıştır. Ebeveyn Tutum Ölçeği’ni ve Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri (ÇEBOE) Ölçeği’ni uygulamak için okullardan gerekli izinler alındıktan sonra, veri toplama araçları öğretmenler aracılığıyla annelere ulaştırılmıştır. Annelere ölçekleri doldurmaları için 1 hafta süre verilmiştir. Her okul için belirlenen günlerde tekrar gidilerek sınıf öğretmenlerinden velilerinin doldurdukları ölçekler teslim alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

ETÖ, Karabulut-Demir ve Şendil (2008) tarafından anne ve babaların 2-6 yaşları arasındaki çocuklarına karşı tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 4 alt boyuttan ve likert tarzındaki 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler davranış şekilleri halindedir. Böylece ölçekte yer alan maddeleri cevaplandıran annelerin belirtilen davranışı ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Ölçekteki her boyuttan alınan puanlar ayrı ayrı hesaplanarak her boyut için bir puan elde edilir. Bir boyuttan alınan yüksek puan o boyutun temsil ettiği ebeveynlik tutumunun benimsendiği anlamına gelmektedir. Her madde için ETÖ boyutlarının güvenilirliklerini tespit etmek üzere iç tutarlık katsayıları incelenmiştir. Ölçekte yer alan boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları ‘Demokratik Tutum’ boyutu için .83, ‘Otoriter Tutum’ boyutu için .76, ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ boyutu için .75 ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutu için .74’tür.

ETÖ'nin bu çalışmanın örnekleminde elde edilen veriler çerçevesinde güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin ‘Demokratik Tutum’ boyutu için .90, ‘Otoriter Tutum’ boyutu için .83, ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ boyutu için .76 ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutu için .70’tir.

Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeği (ÇEBOE)

ÇEBOE, Işıkoğlu Erdoğan tarafından 2016 yılında, alandaki ilgili literatür incelenerek oluşturulmuştur. Bu ölçek, 2 bölümden meydana gelmektedir. 1. Bölümde, demografik bilgilerden oluşan 6 soru ve okuma alışkanlıklarının ölçüldüğü 7 sorunun yer aldığı toplam 13 sorudan oluşan bir Kişisel Bilgi Formu yer almaktadır. 2. Bölümde ise; likert tarzda

düzenlenmiş 31 maddeden oluşan ölçek formu yer almaktadır. Ölçekte yer alan sorular, 1 (Hiçbir zaman), 2 (Nadiren), 3 (Ara sıra) ve 4 (Her zaman) şeklinde derecelendirilerek puanlanmıştır. Ölçekte yer alan her madde için katılımcılar tarafından bu seçeneklerden biri işaretlenmektedir. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach alpha katsayısı hesaplanmıştır. ‘Birlikte Etkileşimli Okuma’ boyutunda Cronbach alpha katsayısı .80, ‘Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler’ boyutunda .79, ‘Okuryazarlığa Model Olma’ boyutunda .76, ‘Okuryazarlığın Önemi’ boyutunda .70 ve ‘Okuryazarlık Öğretimi’ boyutunda .70 tir.

ÇEBOE'nin bu çalışmanın örnekleminde elde edilen veriler çerçevesinde güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. ‘Birlikte Etkileşimli Okuma’ boyutunda Cronbach alpha katsayısı .78, ‘Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler’ boyutunda .68, ‘Okuryazarlığa Model Olma’ boyutunda .68, ‘Okuryazarlığın Önemi’ boyutunda .61 ve ‘Okuryazarlık Öğretimi’ boyutunda .64 tür.

Verilerin Analizi

Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi amacıyla SPSS (Statistical Package for Social Sciences) version 15 kullanılmıştır. ETÖ ve ÇEBOE ölçeklerinden elde edilen puanlar (nicel değişkenler), ortalama ve standart sapma değerleri ile sunulmuştur. Demografik özelliklerin (nitel değişkenler) sunumu için ise sayı ve yüzde değerleri kullanılmıştır. Nicel değişkenlerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde ilk olarak parametrik test koşullarının (Normal dağılıma uygunluğunun araştırılması) sağlanıp sağlanmadığı Kolmogorov-Smirnov veya Shapiro-Wilk testi ile araştırılmıştır. Parametrik test koşullarının sağlandığı nicel değişkenler bakımından üç ve daha fazla grubun istatistiksel olarak karşılaştırılmasında ‘Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’ ile birlikte ‘Tukey HSD çoklu karşılaştırma (Post-hoc) testi’, parametrik test koşullarının sağlanmadığı durumlarda ise ‘Kruskal-Wallis H test (Kruskal-Wallis Varyans Analizi)’ ile birlikte çoklu karşılaştırma (Post-hoc) için ‘Bonferroni düzeltmeli Mann-Whitney U’ testi kullanılmıştır. Ölçeklere ilişkin alt boyut puanları arasındaki ilişkiler Sperman Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Bütün istatistiksel analizlerde önemlilik seviyesi olarak $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-5 yaş grubu çocuğu olan annelerin çocuklarıyla evde kitap okuma davranışları ile annelerin benimsedikleri ebeveynlik tutumları

arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya 436 anne katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular araştırma soruları kapsamında sunulmuştur.

Demografik Bilgiler

Çalışmaya katılan anneler ve çocuklarına ait demografik özelliklerin yüzde ve frekans dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Çalışmaya Katılan Anneler ve Çocuklarına Ait Demografik Özellikler

		f	%
Anne Yaşı	20-29	76	17.4
	30-39	279	64.0
	40-49	81	18.6
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	83	19.0
	Ortaokul	52	11.9
	Lise	158	36.2
	Üniversite	101	23.1
	Yüksek Lisans	42	9.6
Anne Mesleği	Ev hanımı	285	65.4
	Memur	75	17.2
	İşçi	41	9.4
	Serbest	35	8.0
Gelir Düzeyi	≤ 1500	60	13.8
	1501-3000	136	31.2
	≥ 3001	240	55.0

Tablo 1’de görüldüğü gibi; araştırmaya katılan annelerin büyük çoğunluğunun (%64.0) 30-39 yaş aralığında olduğu ve % 68.9’unun lise ve üstü eğitim düzeyinde oldukları sonucuna varılmıştır. Örneklem grubunda yer alan annelerin yarısından fazlasının (%65.4) ev hanımı olduğu ve yine yarısından fazlasının (%55.0) gelir düzeyinin 3001 TL ve üzeri olduğu görülmüştür.

Ebeveynlik Tutumlarına Göre Annelerin Evde Hikâye Okuma Davranışlarına İlişkin Bulgular

Annelerin çocuklarına kitap okuma sıklıklarına göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Annelerin Çocuklarına Kitap Okuma Sıklığına Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kitap okuma sıklığı	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	Neredeyse hiç	45	70.9	13.1	$X^2=27.671$	<0.001 Fark: 1,2 – 3,4
	Ayda 1-2 kez	121	71.3	11.4		
	Haftada 1-2 kez	162	75.2	9.6		
	Hemen hemen her gün	108	76.6	10.8		
Otoriter	Neredeyse hiç	45	25.5	7.9	$X^2=16.599$	0.001 Fark: 1 – 3,4
	Ayda 1-2 kez	121	22.8	6.5		
	Haftada 1-2 kez	162	21.4	6.7		
	Hemen hemen her gün	108	21.5	7.6		
Aşırı koruyucu	Neredeyse hiç	45	34.6	5.8	F = 1.237	0.296
	Ayda 1-2 kez	121	34.4	6.6		
	Haftada 1-2 kez	162	33.8	6.4		
	Hemen hemen her gün	108	32.9	6.5		
İzin verici	Neredeyse hiç	45	21.7	6.6	$X^2=2.360$	0.501
	Ayda 1-2 kez	121	20.5	5.1		
	Haftada 1-2 kez	162	19.9	5.5		
	Hemen hemen her gün	108	20.7	5.5		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 2’de görüldüğü gibi; annelerin çocuklarına kitap okuma sıklıklarına göre ETÖ ölçeğinin ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutlarından alınan puanlarda istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). ‘Demokratik Tutum’ boyutundan alınan puanda annelerin çocuklarına kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Neredeyse hiç kitap okumayan ve ayda 1-2 kez okuyan anneler ile haftada 1-2 kez ve hemen hemen her gün okuyan anneler arasında anlamlı fark bulunmuş ve neredeyse hiç okumayan ve ayda 1-2 kez okuyan annelerin puanları diğerlerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$). ‘Otoriter Tutum’ boyutundan alınan puanlarda annelerin çocuklarına kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Neredeyse hiç kitap okumayan anneler ile haftada 1-2 kez ve neredeyse hemen hemen her gün okuyan anneler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş ve neredeyse hiç kitap okumayan annelerin puanı diğerlerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Annelerin çocuklarına kitap okumaya ayırdıkları zamana göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Annelerin Çocuklarına Kitap Okumaya Ayırdıkları Zamana Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kitap okuma süresi	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	0 dakika	22	70.9	12.5	$X^2=7.755$	0.051
	1-10 dakika	102	72.9	9.8		
	11-20 dakika	205	74.7	10.5		
	20 dakikadan fazla	107	74.3	12.5		
Otoriter	0 dakika	22	25.5	7.8	$X^2=12.304$	0.006 Fark: 1,2 – 3,4
	1-10 dakika	102	23.1	6.2		
	11-20 dakika	205	21.7	6.9		
	20 dakikadan fazla	107	21.7	8.1		
Aşırı koruyucu	0 dakika	22	34.8	5.6	$F = 0.857$	0.463
	1-10 dakika	102	34.3	5.8		
	11-20 dakika	205	33.3	6.6		
	20 dakikadan fazla	107	34.1	6.9		
İzin verici	0 dakika	22	23.0	6.3	$X^2=4.491$	0.213
	1-10 dakika	102	20.1	5.6		
	11-20 dakika	205	20.4	5.2		
	20 dakikadan fazla	107	20.4	5.8		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 3'te görüldüğü gibi; annelerin kitap okumaya ayırdıkları zamana göre ETÖ ölçeğinin 'Demokratik Tutum', 'Aşırı Koruyucu Tutum', 'İzin Verici Tutum' boyutlarından alınan puanlarda istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). 'Otoriter Tutum' boyutundan alınan puanlarda annelerin çocuklarına kitap okumaya ayırdıkları zamana göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Çocuğuna kitap okumaya hiç zaman ayırmayan ve 1-10 dakika zaman ayıran anneler ile 11-20 ve 20 dakikadan fazla zaman ayıran anneler arasında anlamlı fark bulunmuş ve hiç zaman ayırmayan ve 1-10 dakika zaman ayıran annelerin puanları diğerlerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Çocukların kendilerine kitap okunmasını isteme sıklığına göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Çocukların Kendilerine Kitap Okunmasını İsteme Sıklığına Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kitap okunmasını isteme sıklığı	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	Neredeyse hiç	41	71.3	12.4	$X^2=23.610$	<0.001 Fark: 1,2 – 3,4
	Ayda 1-2 kez	90	70.5	12.7		
	Haftada 1-2 kez	146	74.6	9.6		
	Hemen hemen her gün	159	76.2	10.2		
Otoriter	Neredeyse hiç	41	23.5	7.2	$X^2=8.854$	0.031 Fark: 4 – 1,2,3
	Ayda 1-2 kez	90	23.3	7.0		
	Haftada 1-2 kez	146	22.1	6.6		
	Hemen hemen her gün	159	21.4	7.6		
Aşırı koruyucu	Neredeyse hiç	41	34.4	5.1	F = 0.933	0.424
	Ayda 1-2 kez	90	33.7	7.4		
	Haftada 1-2 kez	146	34.4	6.3		
	Hemen hemen her gün	159	33.3	6.2		
İzin verici	Neredeyse hiç	41	21.3	6.1	$X^2=3.971$	0.265
	Ayda 1-2 kez	90	21.0	5.5		
	Haftada 1-2 kez	146	20.5	5.4		
	Hemen hemen her gün	159	19.8	5.5		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 4'te görüldüğü gibi; Çocukların kendilerine kitap okunmasını isteme sıklığına göre ETÖ ölçeğinin, 'Aşırı Koruyucu Tutum' ve 'İzin Verici Tutum' boyutlarından alınan puanlarda istatistiki olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). 'Demokratik Tutum' boyutundan alınan puanlarda çocukların kendilerine kitap okunmasını isteme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Kendisine neredeyse hiç kitap okunmasını istemeyen ve ayda 1-2 kez okunmasını isteyen çocukların anneleri ile haftada 1-2 kez ve hemen hemen her gün okunmasını isteyen çocukların anneleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Hiç kitap okunmasını istemeyen ve ayda 1-2 kez okunmasını isteyen çocukların annelerinin puanı diğerlerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$). 'Otoriter Tutum' boyutundan alınan puanlarda çocukların kendilerine kitap okunmasını isteme sıklığına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Hemen hemen her gün kendisine kitap okunmasını isteyen çocukların anneleri ile diğerleri arasında anlamlı fark bulunmuştur ve hemen hemen her gün kitap okunmasını isteyen çocukların annelerinin puanı diğerlerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$).

Çocukların kendilerine kitap okunmasından hoşlanma durumlarına göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Çocukların Kendilerine Kitap Okunmasından Hoşlanma Durumlarına Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kitap okunmasından hoşlanma	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	Hoşlanmaz ya da çok az hoşlanır	67	72.9	11.0	$X^2=17.657$	<0.001 Fark: 2 – 3
	Hoşlanır	148	72.0	11.4		
	Çok sever	221	75.7	10.5		
Otoriter	Hoşlanmaz ya da çok az hoşlanır	67	22.3	6.3	$X^2=8.314$	0.016 Fark: 2 – 3
	Hoşlanır	148	23.6	7.6		
	Çok sever	221	21.3	6.9		
Aşırı koruyucu	Hoşlanmaz ya da çok az hoşlanır	67	34.8	6.0	F = 0.940	0.391
	Hoşlanır	148	33.9	6.1		
	Çok sever	221	33.6	6.7		
İzin verici	Hoşlanmaz ya da çok az hoşlanır	67	21.1	6.1	F = 2.498	0.083
	Hoşlanır	148	21.0	5.4		
	Çok sever	221	19.9	5.4		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 5’te görüldüğü gibi; çocukların kendilerine kitap okunmasından hoşlanma durumlarına göre ETÖ ölçeğinin ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutlarından alınan puanlarda istatistiki olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). ‘Demokratik Tutum’ boyutundan alınan puanlarda çocukların kendilerine kitap okunmasından hoşlanma durumlarına göre anlamlı fark görülmüştür. Kendisine kitap okunmasından hoşlanan ve kitap okunmasını çok seven çocukların anneleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve kendisine kitap okunmasını çok seven çocukların annelerinin puanı kitap okunmasından hoşlanan çocukların annelerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). ‘Otoriter Tutum’ boyutundan alınan puanlarda çocukların kendilerine kitap okunmasından hoşlanma durumlarına göre anlamlı fark görülmüştür. Kendisine kitap okunmasından hoşlanan ve kitap okunmasını çok seven çocukların anneleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve kendisine kitap okunmasını çok seven çocukların annelerinin puanı kitap okunmasından hoşlanan çocukların annelerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$).

Çocukların kendi başlarına kitaplara bakma durumlarına göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Çocukların Kendi Başlarına Kitaplara Bakma Durumlarına Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kendi başına kitaplara bakma	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	Neredeyse hiç	21	73.8	10.6	$X^2=12.751$	0.005 Fark: 3 – 4
	Ayda 1-2 kez	49	72.7	10.1		
	Haftada 1-2 kez	148	71.8	12.8		
	Hemen hemen her gün	218	75.8	9.5		
Otoriter	Neredeyse hiç	21	25.2	7.3	$X^2=12.590$	0.006 Fark: 3 – 4
	Ayda 1-2 kez	49	22.4	6.2		
	Haftada 1-2 kez	148	23.3	7.6		
	Hemen hemen her gün	218	21.2	6.8		
Aşırı koruyucu	Neredeyse hiç	21	33.0	6.1	$X^2=1.222$	0.748
	Ayda 1-2 kez	49	34.7	6.0		
	Haftada 1-2 kez	148	33.7	6.6		
	Hemen hemen her gün	218	33.8	6.4		
İzin verici	Neredeyse hiç	21	22.8	6.0	$X^2=14.983$	0.002 Fark: 4 – 1,2,3
	Ayda 1-2 kez	49	21.1	5.5		
	Haftada 1-2 kez	148	21.3	5.5		
	Hemen hemen her gün	218	19.5	5.3		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 6’da görüldüğü gibi; çocukların kendi başlarına kitaplara bakma durumlarına göre ETÖ ölçeğinin ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ boyutundan alınan puanlarda istatistiki olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). ‘Demokratik Tutum’ boyutundan alınan puanlarda çocukların kendi başlarına kitaplara bakma durumlarına göre anlamlı fark görülmüştür. Haftada 1-2 kez kendi başına kitaplara bakan çocukların anneleriyle hemen hemen her gün bakan çocukların anneleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve hemen hemen her gün kendi başına kitap inceleyen çocukların annelerinin puanı haftada 1-2 kez bakan çocukların annelerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). ‘Otoriter Tutum’ boyutundan alınan puanlarda çocukların kendi başlarına kitaplara bakma durumlarına göre anlamlı fark görülmüştür. Haftada 1-2 kez kendi başına kitaplara bakan çocukların anneleriyle hemen hemen her gün bakan çocukların anneleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve hemen hemen her gün kendi başına kitap inceleyen çocukların annelerinin puanı haftada 1-2 kez bakan çocukların annelerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$). ‘İzin Verici Tutum’ boyutundan alınan puanlarda çocukların kendi başlarına kitaplara bakma durumlarına göre anlamlı fark görülmüştür. Hemen hemen her gün kendi başlarına kitaplara bakan çocukların anneleri ile diğerleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve hemen hemen her gün kendi başına kitap inceleyen çocukların annelerinin puanı diğerlerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$).

Annelerin evde çocuklarına okuyabilecekleri kitap sayısına göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Annelerin Evde Çocuklarına Okuyabilecekleri Kitap Sayısına Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	Kitap sayısı	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	0-2 adet	27	69.1	9.2	$X^2=17.362$	0.001 Fark: 1 – 4
	3-5 adet	77	73.2	10.4		
	6-10 adet	112	73.9	10.3		
	11-20 adet	220	74.9	11.6		
Otoriter	0-2 adet	27	25.9	6.9	$X^2=13.382$	0.004 Fark: 1 – 4
	3-5 adet	77	22.2	6.7		
	6-10 adet	112	22.7	7.0		
	11-20 adet	220	21.6	7.2		
Aşırı koruyucu	0-2 adet	27	34.5	4.7	$X^2=7.272$	0.064
	3-5 adet	77	35.0	6.0		
	6-10 adet	112	34.5	6.2		
	11-20 adet	220	33.0	6.8		
İzin verici	0-2 adet	27	22.1	5.4	$X^2=2.943$	0.401
	3-5 adet	77	20.6	5.4		
	6-10 adet	112	20.4	5.6		
	11-20 adet	220	20.3	5.6		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 7’de görüldüğü gibi; annelerin, çocuklarına okumak için evlerinde bulunan kitap sayısına göre, ETÖ ölçeğinin ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutlarından alınan puanlarda istatistikî açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). ‘Demokratik Tutum’ boyutundan alınan puanlarda annelerin evde çocuklarına okuyabilecekleri kitap sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Evde çocuklarına okumak için 0-2 adet kitaba sahip olan anneler ile 11-20 adet kitaba sahip olan anneler arasında anlamlı fark bulunmuş ve 0-2 adet kitaba sahip olan annelerin puanları 11-20 adet kitabı olan annelerden anlamlı derecede düşük bulunmuştur. ‘Otoriter Tutum’ boyutundan alınan puanlarda annelerin evde çocuklarına okuyabilecekleri kitap sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. 0-2 adet kitaba sahip olan anneler ile 11-20 adet kitabı olan anneler arasında anlamlı fark bulunmuş ve 0-2 adet kitaba sahip olan annelerin puanları 11-20 adet kitabı olan annelerden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Annelerin çocuklarına ilk kitap aldıkları zamana göre ETÖ alt boyutlarından alınan puanlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Annelerin Çocuklarına İlk Kitabı Aldıkları Zamana Göre ETÖ Alt Boyutlarından Alınan Puanlar

ETÖ alt boyutları	İlk kitap alınma zamanı	N	$\bar{X}$	SS	Test istatistiği	p
Demokratik	Doğduğunda	36	78.4	6,4	$X^2=39.586$	<0.001 Fark: 6 – 1,2,3,4,5
	1 yaşından sonra	102	75.0	13.4		
	2 yaşından sonra	84	74.7	10.6		
	3 yaşından sonra	101	73.3	10.1		
	4 yaşından sonra	51	75.9	7.3		
	5 yaşından sonra	62	68.5	11.4		
Otoriter	Doğduğunda	36	20.2	5.0	$X^2=7.095$	0.214
	1 yaşından sonra	102	22.1	8.1		
	2 yaşından sonra	84	22.5	8.0		
	3 yaşından sonra	101	22.1	6.5		
	4 yaşından sonra	51	22.6	6.3		
	5 yaşından sonra	62	23.3	6.6		
Aşırı koruyucu	Doğduğunda	36	33.1	7.1	F = 5.400	<0.001 Fark: 2 – 5,6
	1 yaşından sonra	102	31.9	6.7		
	2 yaşından sonra	84	33.6	6.0		
	3 yaşından sonra	101	33.7	6.5		
	4 yaşından sonra	51	36.5	5.5		
	5 yaşından sonra	62	36.0	5.7		
İzin verici	Doğduğunda	36	20.0	3.8	F = 0.282	0.923
	1 yaşından sonra	102	20.7	5.8		
	2 yaşından sonra	84	20.7	5.7		
	3 yaşından sonra	101	20.3	5.8		
	4 yaşından sonra	51	19.9	4.1		
	5 yaşından sonra	62	20.9	6.3		

X^2 : Kruskal-Wallis Ki-Kare değeri; F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) F değeri

Tablo 8’de görüldüğü gibi; annelerin çocuklarına ilk kitap aldıkları zamana göre ETÖ ölçeğinin ‘Otoriter Tutum’ ve ‘İzin Verici Tutum’ boyutlarından alınan puanlarda istatistiki olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). ‘Demokratik’ tutum boyutundan alınan puanlarda annelerin çocuklarına ilk kitabını aldıkları zamana göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Çocuklarına 5 yaşından sonra ilk kitabını alan anneler ile diğerleri arasında anlamlı fark bulunmuş ve 5 yaşından sonra ilk kitabı alan annelerin puanı diğerlerinden anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p<0.05$). ‘Aşırı Koruyucu Tutum’ boyutundan alınan puanlarda annelerin çocuklarına ilk kitabını aldıkları zamana göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür. Çocuklarına 1 yaşından sonra ilk kitabını alan anneler ile 4 ve 5 yaşlarından sonra alan anneler arasında anlamlı fark görülmüş ve 1 yaşından sonra ilk kitabını alan annelerin

puanları 4 ve 5 yaşından sonra alan annelerin puanlarından anlamlı derecede düşük bulunmuştur ($p < 0.05$).

Araştırmaya katılan annelerin Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeğinden ve Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiye yönelik bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

ÇEBOE ve ETÖ Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar

ÇEBOE alt boyutları	Korelasyon katsayısı ve P değeri	ETÖ alt boyutları			
		Demokratik	Otoriter	Aşırı koruyucu	İzin verici
Birlikte etkileşimli okuma	Rho P	0.315 ** <0.001	-0.111 * 0.020	0.170 ** <0.001	-0.034 0.476
Birlikte okumaya yönelik görüşler	Rho P	0.314 ** <0.001	- 0.264**	-0.063 0.187	-0.067 0.162
Okuryazarlığa model olma	Rho P	0.210 ** <0.001	- 0.169**	-0.100 * 0.038	0.004 0.926
Okuryazarlığın önemi	Rho P	0.031 0.523	0.019 0.691	0.093 0.053	-0.018 0.714
Okuryazarlık öğretimi	Rho P	0.072 0.133	-0.014 0.775	0.183 ** <0.001	-0.011 0.819

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablo 9'da görüldüğü gibi; ÇEBOE ölçeğinin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutu ile ETÖ ölçeğinin 'Demokratik Tutum', 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutları arasında anlamlı pozitif korelasyonlar bulunmuştur. ETÖ'nün 'Demokratik Tutum' ve 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyut puanları artarken ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' puanı da artmaktadır. Buna dayanarak, ETÖ'nün 'Demokratik Tutum' ve ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutu arasında orta düzeyli pozitif ilişki (0.315) olduğu söylenebilir. ETÖ'nün 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutu arasında ise düşük düzeyli pozitif ilişki (0.170) olduğu söylenebilir. ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutu arasında ise anlamlı negatif korelasyon bulunmuştur ($p < 0.05$). Annelerin ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutundan aldığı puan artarken ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutundan aldığı puan azalmaktadır. Böylece ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Etkileşimli Okuma' alt boyutu arasında düşük düzeyli negatif ilişki (-0.111) olduğu görülmektedir. ETÖ'nün 'Demokratik Tutum' alt boyut puanı artarken ÇEBOE'nin 'Birlikte

Okumaya Yönelik Görüşler' alt boyutunun puanı da artmaktadır. Buna dayanarak ETÖ'nün 'Demokratik Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler' alt boyutu arasında orta düzeyli pozitif ilişki (0.314) olduğu söylenebilir. ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler' boyutu arasında ise anlamlı negatif korelasyon bulunmuştur ($p < 0.05$). Annelerin ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutundan aldığı puan artarken, ÇEBOE'nin 'Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler' alt boyutundan aldığı puan azalmaktadır. Böylece ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' alt boyutu ile ÇEBOE'nin 'Birlikte Okumaya Yönelik Görüşler' alt boyutu arasında düşük düzeyli negatif ilişki (-0.264) olduğu görülmektedir.

ÇEBOE ölçeğinin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutu ile ETÖ ölçeğinin 'Demokratik Tutum' alt boyutu arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. ETÖ'nün 'Demokratik Tutum' alt boyut puanı artarken ÇEBOE'nin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutu puanı da artmaktadır. Buna dayanarak ÇEBOE'nin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutu ile ETÖ ölçeğinin 'Demokratik Tutum' alt boyutu arasında düşük düzeyli pozitif ilişki (0.210) olduğu söylenebilir. ETÖ ölçeğinin 'Otoriter Tutum' ve 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutları ile ÇEBOE ölçeğinin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutu arasında ise anlamlı negatif korelasyon bulunmuştur ($p < 0.05$). Annelerin ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' ve 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutlarından aldıkları puan artarken ÇEBOE'nin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutundan aldıkları puan azalmaktadır. Böylece ETÖ'nün 'Otoriter Tutum' (-0.169) ve 'Aşırı Koruyucu Tutum' (-0.100) alt boyutları ile ÇEBOE'nin 'Okuryazarlığa Model Olma' alt boyutu arasında düşük düzeyli negatif ilişki olduğu görülmektedir.

ÇEBOE ölçeğinin 'Okuryazarlığın Önemi' alt boyutu ile ETÖ ölçeğinin 'Demokratik Tutum', 'Otoriter Tutum', 'Aşırı Koruyucu Tutum' ve 'İzin Verici Tutum' boyutları arasında anlamlı bir korelasyona rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

ÇEBOE ölçeğinin 'Okuryazarlık Öğretimi' alt boyutu ile ETÖ ölçeğinin 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutu arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur ($p < 0.05$). ETÖ'nün 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyut puanı artarken ÇEBOE'nin 'Okuryazarlık Öğretimi' puanı da artmaktadır. Buna dayanarak ÇEBOE'nin 'Okuryazarlık Öğretimi' alt boyutu ile ETÖ'nün 'Aşırı Koruyucu Tutum' alt boyutu arasında düşük düzeyli pozitif ilişki (0.183) olduğu söylenebilir.

Büyüköztürk'e (2012) göre; korelasyon katsayısının mutlak değer olarak; 0.70-1.00 arasında olması, yüksek; 0.70-0.30 arasında olması, orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde

ilişkiyi göstermektedir (s. 32). Tabloda tutumlar arası korelasyon değerlerinin 0.30-0.00 arasında olduğu görülmektedir. Bu da çalışmada elde edilen ilişkinin düşük olduğunu göstermektedir. Aradaki bu ilişkinin düşük olması ise; Karabulut-Demir & Şendil (2008) çalışmasında belirtildiği gibi; anne babaların, ebeveynlik davranışlarını değerlendirirken kendilerini neredeyse bu dört tutum boyutunda da ifade etmeleri ve bu yaklaşımın da kendi kültürümüzden kaynaklanan bir durum olması ile açıklanabilir.

Araştırma bulgularını özetlemek gerekirse, annelerin Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında ölçeklerin alt boyutları düzeyinde ilişkiler olduğu görülmüştür. Ayrıca, annelerin evde çocukları ile kitap okuma davranışlarının benimsedikleri ebeveynlik tutumlarına göre farklılık gösterdiği, bu farklılıkların büyük bir kısmının demokratik ve otoriter tutum boyutlarında ortaya çıktığı görülmüştür. Demokratik tutum puanı yüksek olan annelerin Otoriter tutum puanı yüksek olan annelere göre, çocukları ile daha sık kitap okudukları, evde çocuklarına okuyabilecekleri kitap sayısının daha fazla olduğu ve çocuklarına daha erken yaşlarda ilk kitaplarını aldıkları görülmüştür. Bunlara ek olarak, Demokratik tutum puanı yüksek olan annelerin çocuklarının Otoriter tutum puanı yüksek olan annelerin çocuklarına göre kendisine kitap okunmasını daha fazla istedikleri ve kitap okuma eyleminden daha çok hoşlandıkları; kendi başlarına kitaplarla daha fazla ilgilenmekte oldukları görülmüştür.

Tartışma

Araştırmada annelerin Çocuk-Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında ölçeklerin alt boyutları düzeyinde ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. ÇEBOE ve ETÖ alt boyutları arasındaki korelasyonu gösteren tablodan elde edilen verilerde; demokratik tutuma sahip annelerin, çocukla birlikte etkileşimli okuma davranışlarının, birlikte okumaya yönelik görüşlerinin ve okuryazarlığa model olma davranışlarının olumlu yönde olduğu görülmüşken; otoriter tutuma sahip ebeveynlerin, çocukla birlikte etkileşimli okuma davranışlarının, birlikte okumaya yönelik görüşlerinin ve okuryazarlığa model olma davranışlarının olumsuz yönde olduğu bulgusuna varılmıştır. Demokratik anneler çocuklarına karşı paylaşımcı, sevgiye ve anlayışa dayalı bir yaklaşım içerisindedir (Günalp, 2007, s. 55; Yavuzer, 1999b, s. 33). Buna dayanarak bu yaklaşımlarının, çocukları ile birlikte okuma etkinliğindeki başarılarına, bu alanda görüşlerine ve okuryazarlığa model olma konusunda daha destekleyici davranışlarına pozitif

anlamda yön verdiği söylenebilmektedir. Aşırı koruyucu tutuma sahip annelerin ise çocuklarıyla birlikte etkileşimli okuma ve okuryazarlık öğretimi davranışlarının olumlu yönde olduğu bulgusuna ulaşılmışken; okuryazarlığa model olma davranışlarının olumsuz yönde olduğu görülmüştür. Böylece, aşırı koruyucu annelerin çocuklarıyla birlikte etkileşimli okuma ve okuryazarlık öğretiminde başarılı oldukları, okuryazarlığa model olma konusunda ise aynı derecede başarılı olmadıkları ortaya çıkmıştır. Işıkoğlu-Erdoğan (2016) tarafından yapılan çalışmada da, okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin okumanın önemine inandıkları, çocuklarının erken yaşta kitaplarla tanışması ve okumayı sevmesini istedikleri ancak, çocukları ile birlikte okuma etkinliklerine çok sık olmamakla birlikte 'ara sıra' katıldıkları ve okumaya daha az model oldukları bulunmuştur. Bu araştırma sonucu da, yapılan çalışmada elde edilen bulguları desteklemektedir.

Araştırmada annelerin çocuklarıyla kitap okuma sıklığına ve kitap okumaya ayırdıkları zamana göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları puanları gösteren tablolardan elde edilen verilerde; annelerin evde çocukları ile kitap okuma davranışlarının, benimsedikleri ebeveynlik tutumlarına göre farklılık gösterdiği, bu farklılıkların büyük bir kısmının demokratik ve otoriter tutum boyutlarında ortaya çıktığı görülmüştür. Demokratik tutum puanı yüksek olan annelerin çocukları ile daha sık kitap okudukları sonucuna varılmıştır. Buna paralel olarak, otoriter tutum puanının artmasıyla birlikte kitap okuma sıklıklarının ve kitap okumaya ayrılan zamanın azalması dikkat çekmektedir. Scarborough ve Dobrich (1994), ebeveynlerin çocuğa kitap okumak için belli bir zaman dilimi ayarlamaları gerektiğini ve okuma için uygun miktarın, günde 15-30 dakika olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmaya dayanarak araştırma kapsamında, demokratik tutumu benimseyen annelerin çocukları ile kitap okumak için uygun zaman dilimini ayarlayabildikleri söylenebilir (aktaran Yurtseven, 2011). Bus ve van Ijzendoorn (1991) çalışmasında, çocuklarına sık okuma yaptığını ifade eden annelerin çocuklarının, kitap okuma etkinliği aşamasında okuma etkinliğine odaklanmakta daha başarılı oldukları görülmüştür. Bunun aksine çocukları ile daha az okuma gerçekleştiren annelerin, kitap okuma etkinliği sırasında çeşitli disiplin problemleri yaşadıkları görülmüştür (aktaran Yurtseven, 2011). Tezel Şahin ve Tutkun (2016) çalışmasında elde edilen bulgularda; anne babaların 65'inin (%63,7) her gün, 15'inin (%14,7) haftada bir iki kez, 11'inin (%10,8) haftada bir kez, 9'unun (%8,8) haftada dört beş kez ve 2'sinin (%2) iki hafta bir kez çocuklarına kitap okuduğu görülmektedir. Buna göre ailelerin çoğunluğunun çocuklarına her gün kitap okuduğu, çok az bir kısmının iki haftada bir kez okuduğu söylenebilir. Işıkoğlu-Erdoğan, Şimşek ve Canbeldek (2017) çalışmasında ise, ebeveynlere en az haftada 3 kez çocuklarına diyaloga dayalı kitap okumaları

belirtilmiştir. Öte yandan, katılımcı ebeveynlerin % 93.5'i belirtilen sıklıktan daha fazla oranda çocuklarına bu yöntemle kitap okumuşlardır. Ebeveynlerin okuma süreleri hesaplandığında ise, kitap okuma süreleri en az 10 dakika, en fazla 45 dakika sürmüştür. Çalışmaya katılan ebeveynin ortalama bir kitabı okuma süresi 25 dakika olarak hesaplanmıştır.

Çocukların kendilerine kitap okunmasından hoşlanma ve kendilerine kitap okunmasını isteme durumlarına göre annelerin ETÖ alt boyutlarından aldıkları puanları gösteren tabloda elde edilen verilerde; demokratik tutum boyutundan yüksek puan alan annelerin çocuklarının, kendisine kitap okunmasını daha fazla istedikleri ve kitap okuma eyleminden daha çok hoşlandıkları görülmüştür. Otoriter tutum boyutundan yüksek puan alan annelerin çocuklarının ise kitap okuma eyleminden daha az hoşlandıkları ve kendisine kitap okunmasını daha az istedikleri ortaya çıkmıştır. Demokratik anne babalar, çocuklarına yapmaları gereken davranışları uymaları gereken kuralları kibar bir şekilde aktararak çok iyi rehber olmaktadır. Ancak otoriter tutumda ebeveyn, çocuktan istediği yerde durmasını bekler. Çocuğun özerkliği kısıtlanarak anne babaya saygı duyması gerektiği bu tutumda sürekli çocuğa aşılanır. Kendisi çocuk için en doğruyu bilir ve çocuğun bunu koşulsuz kabul etmesi gerektiğine inanır (Baumrind, 1966; Bolattekin, 2014, s. 14-15). Buna dayanarak; demokratik annelerin çocuklarının, kendilerine kitap okunmasından hoşlanma ve kendilerine kitap okunmasını isteme durumlarının, otoriter annelerin çocuklarından daha fazla olması, demokratik tutum içerisinde yetişmiş çocukların ebeveynle iletişimlerinin, otoriter tutum içinde yetişen çocuklardan çok daha olumlu olması ile açıklanabilir. Bir diğer ifade ile annesiyle iletişimi iyi olan, haklarına saygı duyulan bir ortamda büyüyen çocuklar, annesi ile birlikte kitap okuma eyleminden daha çok hoşlanabilir ve kendisine daha sık kitap okunmasını isteyebilir. Acat, Demiral ve Arın (2008) çalışmasında; İlköğretim öğrencilerinin aileleriyle birlikte evde her akşam 30 dakika kitap okuma etkinliğine katılmayı yüksek düzeyde istedikleri ve bu konuda hevesli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Otoriter tutumda ise sadece ebeveyninin isteklerini yerine getirmekle, onların istedikleri gibi davranmakla yükümlü olan, haklarına saygı duyulmayanve koşulsuz sevgiden yoksun bir ortamda yetişmiş bir çocuk da annesi ile birlikte kitap okuma eyleminden hoşlanmayabilir.

Çocukların kendi başlarına kitapla ilgilenme durumlarına ve annelerin evde çocuklarıyla okuyabilecekleri kitap sayısına göre, ETÖ alt boyutlarından alınan puanları gösteren tablolardan elde edilen verilerde; annelerin 'Demokratik Tutum' boyutundan aldıkları puanlar arttıkça çocuklarının kendi başlarına daha fazla kitapla ilgilendikleri ve evlerinde çocuklarıyla okuyabilecekleri daha fazla kitap bulunduğu görülmüştür. Buna dayanarak demokratik

annelerin çocuklarının kendi başlarına kitaplarla daha fazla ilgilenmekte ve evlerinde çocuklarına okunabilecek daha fazla sayıda kitap bulunmaktadır denilebilir. Santrock'a (2007) göre; demokratik anneler çocuklarının bağımsız davranma becerilerini daha fazla desteklediklerinden, özerk bir birey olma yolunda çocuklarına daha fazla güven verirler (aktaran Şahin-Zeteroğlu, 2014, s.12). Bundan dolayı çocuklar kendilerini yönlendiren bir yetişkin olmadan da kitaplara ilgi duyup uzun süre kitapları inceleyebilmektedir denilebilir.

Otoriter tutumu benimseyen anneler, çocuklarının davranışlarını neden açıklamadan sınırlandırmakta, bağımsız davranmasına izin vermeyerek içine kapanık ve kendine güvensiz bir kişilik oluşturmalarına neden olmaktadır (Sertelin, 2003, s. 14; Yavuzer, 1999b, s. 28). Buna dayanarak otoriter tutuma sahip annelerin, diğer davranışlar gibi çocuklarının kendi başlarına kitap inceleme davranışlarını da sınırlandırmakta ve köreltmektedir denilebilir. Ayrıca çocukların kendi başlarına kitapla ilgilenme durumlarına göre annelerin ETÖ alt boyutlarından aldıkları puanları gösteren tablodan elde edilen sonuçlarda; otoriter tutumu benimseyen annelerde olduğu gibi izin verici tutum boyutundan yüksek puan alan annelerin de çocuklarının, kendi başlarına kitapla vakit geçirme durumlarının oldukça az olduğu görülmüştür. Buradan anlaşıldığı gibi, çocuklarına aşırı otoriter ya da izin verici davranan annelerin çocuklarının kendilerinin daha az isteyerek kitapla ilgilendikleri görülmüştür. Ancak, Şahin, G.Çelik ve Çelik (2012) çalışmasında anne-babaların çocuk edebiyatı kavramıyla ilgili düşünce düzeyleri ve çocuklarıyla okuma ile ilgili davranışlarına ilişkin düzeyleri ile evlerinde kütüphane bulunup bulunmaması arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Ayrıca annelerin çocuklarına ilk kitap aldıkları zamana göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları puanları gösteren tabloda elde edilen bulgularda; annelerin demokratik tutum boyutundan aldıkları puan arttıkça çocuklarını daha erken yaşta kitapla tanıştırma durumunun da arttığı görülmüştür. Böylece demokratik tutumu benimseyen annelerin çocuklarını küçük yaşlarda kitaplarla karşılaştırma durumlarının diğer tutumu benimseyen annelere göre daha çok olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca aynı tablodan elde edilen verilerde; çocukları kitapla en geç tanıştıran annelerin ise aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri görülmüştür. Aşırı koruyucu tutuma sahip anne babalar, gerektiğinden fazla kontrol, özen ve ilgi göstererek çocuğun her türlü ihtiyacını karşılamakta, her türlü hareketine ve ilişkisine sınırlamalar getirmekte, çocuk adına her türlü kararı vermekte, çocuğun gereksinim duymadığı olaylarda bile müdahale etmekte, çocuğun yapması gereken birçok şeyi, çocuk üzülmesin, yorulmasın, zorlanmasın düşüncesiyle kendileri yapmaktadır (Navaro, 1989; Taner-Derman & Başal, 2013, s. 121-122; Tuzcuoğlu, 2003). Buna dayanarak; aşırı koruyucu annelerin ağırlıklı olarak çocuklarının

bakımlarıyla ve temel ihtiyaçları ile ilgilendikleri ve çevreden zarar görmemeleri adına onları korumaya çalıştıkları ve bundan dolayı da çocuklarına ilk kitap alma yaşlarını geciktirdikleri söylenebilir.

Öneriler

- Araştırmada, anne ve çocuğun birlikte etkileşimli okuma etkinliği davranışları ve annelerin etkileşimli okumaya yönelik görüşleri ile otoriter tutum arasında negatif, demokratik tutum arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Annelere ebeveynlik tutumları konusunda eğitimler verilmesi onların çocukları ile daha fazla etkileşimli okuma davranışlarında bulunmaları ve etkileşimli okumaya yönelik daha olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olabilir.
- Aileler evde etkili okuma zamanları yaratma konusunda teşvik edilebilir. Etkili okuma zamanlarında, bütün elektronik aletleri kapatarak, bu zamanı çocukla birlikte kitap okuyarak veya çocuğun tek başına kitaplarla verimli vakit geçirilmesi sağlanarak değerlendirilmelidir. Televizyon, bilgisayar, oyun ve spor aktiviteleri dışında “okuma zamanları” yaratılarak çocukla birlikte özel vakitler geçirilip aile ile arasındaki bağı güçlendirmek önemlidir. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okulöncesi ve ilköğretim okulları bünyesinde ‘Ailemle Okuyorum’ projesi geliştirilip, ailelerde birlikte okuma konusunda farkındalık uyandırılabilir.
- Araştırma sadece ilkokul ve ortaokul bünyelerindeki anasınıflarında uygulanmıştır. Araştırma, örneklem grubunun sayısı ve çeşitliliği artırılarak yenilenebilir. Örneklem grubuna, çocukları özel ve bağımsız anaokullarına devam eden ebeveynler dâhil edilebilir. Ayrıca özel okullar ve devlet okulları arasında karşılaştırma yapılabilir.

Kaynaklar

Acat, B., Demiral, H. & Arın, A. (2008, Mayıs). *Okuma alışkanlığı göstergelerine göre ilköğretim öğrencilerinin durumları*. Türkçe Öğretimi Kongresi’nde sunulmuş bildiri, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Akyol, T. (2012). *Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Alp, D. & Kardaş, C. (2016). *Çocuk edebiyatı ve medya*. Ankara: Eğiten.

- Baş, B. (2010). Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Makale Bilgi Sistemi*, 8392, 137-159
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bus, A.G., van IJendoorn, M.H. & Pellegrini, A.D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65, 1-21.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Çakmak-Güleç, H. & Geçgel, H. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök.
- Dalboy, N. (2014). *Çocuk edebiyatı eserlerinin okumaya yönelik tutuma etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem.
- Gonzalez, J. E., Taylor, A. B., Davis, M. J. & Kim, M. (2013). Exploring the underlying factor structure of the Parent Reading Belief Inventory (PRBI): Some caveats. *Early Education and Development*, 24(2), 123-137.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hindman, A. H., Skibbe, L. E. & Foster, T. D. (2014). Exploring the variety of parental talk during shared book reading and its contributions to preschool language and literacy: evidence from the Early Childhood Longitudinal Study-Birth Cohort. *Reading And Writing*, 2, 287.
- Işıkoğlu-Erdoğan, N. (2016). Erken çocukluk döneminde çocuk-ebeveyn birlikte okuma etkinliklerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1071-1086.

- Işıkoğlu-Erdoğan, N., Atan, A., Asar, H., Mumcular, F., Yüce, A., Kiraç, M. & Kilimlioğlu, Ç. (2016). Ebeveyn ve öğretmenlerin birlikte hikâye okuma etkinliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1), 125-135. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.05211>
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Şimşek, Z. C. & Canbeldek, M. (2017). Ev merkezli diyaloga dayalı okumanın 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine olan etkileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 789-809.
- Işıtan, S. (2005). *Resimli çocuk kitaplarının benlik kavramıyla ilgili konuları içermesi yönünden incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İnce-Samur, Ö. (2014). Türkiye'deki ve dünyadaki çalışmaların tanıklığında 'okuma kültürü'. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 157-188.
- Karabulut-Demir, E. & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karakuş, I. Ş. (2006). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin okuma gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Morrow, L. & Gambrell, L. (2005). *Using Children's literature in preschool*. United States: Reading.
- Navaro, L. (1989). *Aşırı koruyuculuğun çocuk eğitimine etkileri*. Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, 12-13 Mayıs, İstanbul: Ya-Pa.
- Okuyucu-Akdaş, E. & Deniz, Ü. (2015). Anasınıfına devam eden çocukların kitap ile birlikteliklerine ve ailelerinin özelliklerine göre okuma olgunluklarının incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 15-27.
- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyokültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şahin, E.Y., Çelik, G. & Çelik, B. (2012). Anne-babaların çocuk edebiyatı kavramına ilişkin görüşleri (Çanakkale örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 10(112), 109-125.

- Şahin-Zeteroğlu, E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekaalanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Taner-Derman, M. & Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Tazebay, A. (1997). *İlkokul öğrencilerinin okuma becerilerinin okuduğunu anlamaya etkisi*. Ankara: MEB.
- Tezel-Şahin, F. & Tutkun, C. (2016). Okul öncesi dönemde anne, baba, çocuk ve kitap. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2373-2390.
- Tipton, L. A. (2014). *The parent's role: shared book reading and the child with asd*. Doctor of Philosophy, Graduate Program in Education University of California, Riverside.
- Tuzcuoğlu, N. (2004). *Bir aile olmak, anne-baba olmanın altın kuralları*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Veziroğlu, M. (2009). *Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yavuzer, H. (1999a). *Ana baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (1999b). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yurtseven, L. (2011). *Annelerin çocuklarına hikâye okumasının çocukların sosyal beceri gelişimine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Whitehurst, G. T. & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69(3), 848-872.